

Toimittaja Stella Hyväkkä: Lähes joka toinen nuori nainen on kokenut seksuaalista häirintää sosiaalisessa mediassa. Tämä ilmeni Plan International Suomen hiljattain julkaisemasta tutkimuksesta, jossa kartoitettiin nuorten naisten kokemuksia verkkohäirinnästä.

Minä olen Stella Hyväkkä ja tänään Zoom-etäyhteyden kautta kanssani keskustelemassa on Planin vaikuttamistyön asiantuntija Niina Ratilainen. Tervetuloa Niina!

Haastateltava Niina Ratilainen: Kiitos paljon!

Toimittaja Stella Hyväkkä: Niina, kertoisitko mitä on verkkohäirintä? Mitä kaikkea siihen tarkalleen ottaen kuuluu?

Haastateltava Niina Ratilainen: Verkkohäirintä on oikeastaan ihan samanlainen ilmiö, kuin mikä tahansa muukin häirintä, puhutaan samanlaisista asioista. Monet ovat kohdanneet häirintää jo aikaisemmin elämässään eri tavoilla ja tavallaan se on sitä samaa häirintää mikä on myös siirtynyt verkkoympäristöihin. Mutta tietysti verkkohäirinnällä on monia omia ominaispiirteitä ja erilaiset asiat korostuvat verkossa.

Ja me tosiaan tehtiin Plan Internationalissa ja Plan Suomessa tutkimus tyttöjen kokemasta verkkohäirinnästä tänä kesänä ja siellä selvisi enemmän siitä, että minkälaista verkkohäirintä on ja mitä siitä aiheutuu ja mitkä ne erityispiirteet on. Ja kysyit, että millaista verkkohäirintä on, niin siihen ehkä liittyy aika paljon se, että millaisissa alustoissa sitä ilmenee, koska tietysti alustoilla on erilaisia toiminnallisia ominaisuuksia. Osassa se on yksityisempää ja osassa julkisempää.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Joo tästä teidän Planin julkaisemasta tutkimuksesta tosiaan selvisi, että Suomessa 42 prosenttia nuorista naisista on kokenut häirintää verkossa. Ja sitten kuten sanoitkin niin tämä toteutettiin myös kansainvälisellä tasolla sama tutkimus 22 eri maassa, ja kansainvälisesti selvisi, että luku on vielä korkeampi: 58 prosenttia.

Nämä luvut osoittavat sen, että valitettavasti naisten kokema verkkohäirintä on todella yleistä tänä päivänä. Näin asiantuntijana, niin tulivatko tutkimustulokset sinulle yllätyksenä, vai osaitko aavistaa ilmiön yleisyyden?

Haastateltava Niina Ratilainen: Varmasti tavallaan se ilmiön yleisyys on ollut tiedossa eikä kukaan ole ajatellut, ettei tämä olisi vakava asia. Mutta kyllä meitä ainakin yllätti hyvin paljon tämän ilmiön valtava suuruus ja miten moni, oikeastaan käytännössä lähes kaikki, ovat jollain tavalla verkkohäirintää kokeneet tai kohdanneet. Ja yllättävää tietysti on ehkä se, että tämä vakava ilmiö yhdistää nuoria naisia ympäri maailman. Tosiaan me haastattelimme tässä kansainvälisessä tutkimuksessa 14 000 tyttöä 22 eri maasta ja 58% tytöistä globaalisti on kokenut verkkohäirintää, joten tästä on selkeästi nähtävissä, että tämä on hyvin globaali ilmiö tämä naisiin kohdistuva häirintä ja sen yleisyys verkossa. Ja oikeastaan siihen puuttumisen tulee tapahtua myös globaalilla tasolla aivan kaikkialla maailmassa, että kukaan ei valitettavasti ole tältä ilmiöltä turvassa. On ollut kyllä hyvin yllättävää ja järkyttävää tämä laajuus.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Olen samaa mieltä. Ja mä itse mietin, että tietysti korona on osaltaan lisännyt yhteydenpitoa ja ajanviettoa verkossa. Niin onko sun mielestä korona ja sen myötä lisääntynyt ajankäyttö verkossa voineet vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka paljon verkkohäirintää esiintyy?

Haastateltava Niina Ratilainen: Joo itse asiassa tästä kysyttiin myös tytöiltä tässä meidän tutkimuksessa ja halusimme erityisesti tietää, miten tämä korona-aika on vaikuttanut. Onko jokin muuttunut tässä kevään lockdown-ajan tultua voimaan niin 22 prosenttia vastanneista tytöistä, jotka ovat häirintää kokeneet niin vastasivat kyllä, että korona-aikana häirintä on lisääntynyt. Suurimman osan mielestä se on pysynyt samana, mutta tämä lähes viidennes on tietysti iso luku tyttöjä. Ja tietysti tämä liittyy myös siihen, että monet ovat viettäneet verkossa enemmän aikaa, että tavallaan nyt on mielenkiintoista nähdä, miten tilanne kehittyy jatkossa ja millaisia menetelmiä yhteiskunnassa keksitään tähän verkkohäirintään puuttumiseksi vielä lisää, koska koronahan ei ole laantumassa tällä hetkellä vielä minnekään ja tosi monet toiminnot ovat jo aikaisemmin olleet verkossa oikeastaan kaikki vapaa-aikaan liittyvä on jollain tavalla verkossa. Verkosta haetaan tietoa ja nykyään myös monilla jo koulu ja opinnot ovat verkossa. Eli se verkossa käytetty aika on lisääntynyt hyvin paljon ja myös sosiaalisen median alustoilla käytettävä aika on lisääntynyt tyttöjen elämässä ja silloin myös tavallaan tämä verkkohäirinnän määrä tottakai lisääntyy suhteellisesti.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Näin se taitaa valitettavasti olla. Mitä mä tässä selvittelin niin sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2018 julkaiseman tasa-arvobarometrin mukaan mm. naissukupuoli, nuori ikä ja vähemmistöön kuuluminen lisäävät häirinnän riskiä. Erityisesti nuoren iän nähdään olevan semmoinen merkittävä seksuaalisen häirinnän riskitekijä naisilla. Miksi juuri nuoret naiset joutuvat häirinnän kohteeksi?

Haastateltava Niina Ratilainen: Tämä on hirveän hyvä kysymys ja olet kysymykselläsi asian ytimessä. On tosi huolestuttavaa, miten nuoret joutuvat jo häirinnän kohteeksi verkossa. Meidän tutkimuksessa haastateltiin 15-24-vuotiaita naisia ja tyttöjä ja oikeastaan kaikissa ikäryhmissä häirintä oli hyvin yleistä. Ja globaalisti selvisi myös, että jopa alle 10-vuotiaat kokevat verkossa häirintää, jos he viettävät aikaa verkossa, että tämä kohdistuu hyvin nuoriin myös tämä verkkohäirintä. Varmasti kysymyksessä ylipäätään sukupuolittuneen häirinnän osalta on juuri ne tekijät, jotka tekevät ihmisestä haavoittuvamman tai tekevät hänet vähemmistöön kuuluvaksi jollain tavalla ja sukupuolittuneessa häirinnässä se liittyy juurikin sukupuoleen, ikään, yhteiskunnalliseen asemaan, köyhyyteen, tällaisiin asioihin, joihin ahdistelijat erityisesti tarttuvat. Mutta on tämä hyvin yleistä siis kaikissa ikäluokissa tämä sukupuolittunut verkkohäirintä erityisesti naisiin kohdistuen, että meidän tutkimuksissa tämä oli melko lailla kaikissa ikäryhmissä yhtä yleisesti koettu ilmiö. Että tietysti jonkin verran vaihtelee sen mukaan, minkälaisia sosiaalisen median alustoja käytetään, että tietysti esimerkiksi nuoremmat ja vanhemmat naiset käyttävät vähän erilaisia alustoja ja siinä näkyy sitten myös jonkin verran eroja sen suhteen, että missä sitä häirintää he erityisesti kokevat.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Kuten mä tuossa aikaisemmin sanoin, niin myös vähemmistöön kuuluminen on yksi riskitekijä ja mä kiinnitinkin huomiota tässä teidän tutkimuksessanne siihen, että vähemmistöt kohtaavat selkeästi muita enemmän verkkohäirintää. Ja erityisesti etnisiin vähemmistöihin tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin ja sitten oli vielä mainittu jollakin tapaa toimintarajoitteiset nuoret naiset, niin nämä kaikki vähemmistöryhmät kokevat keskimääräistä enemmän häirintää. Millaisia vaikutuksia vähemmistöjen kokemalla verkkohäirinnällä on heidän halukkuuteensa osallistua ja olla esillä somessa?

Haastateltava Niina Ratilainen: Selvää on tämän tutkimuksen mukaan, että erityisesti nämä häiriköt kohdistavat sitä häirintää ainakin näiden häirittyjen omasta mielestä siihen heidän

ominaisuuteensa ja heidän henkilökohtaiseen tilanteeseensa. Tämä korostuu erityisesti näihin vähemmistöihin kuuluvien vastaajien kohdalla, että he erityisesti kokevat kommentointia, pilkkaa, kiusaamista sitten niihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyen ja esimerkiksi sitten juuri maahanmuuttotilanteet, etniseen vähemmistöön kuuluvat tytöt kokevat erityisesti sitä häirintää, joka liittyy siihen, millaisena heidät nähdään näiden häiriköiden toimesta. Tosi huolestuttavia tuloksia sen suhteen, miten erilaistunutta häirintää vähemmistöön kuuluvien tyttöjen kohdalla on ja vähemmistöön kuuluvien tyttöjen kohdalla häirintä on 1,5 kertaa yleisempää suurin piirtein kuin muiden ikäistensä kohdalla. Toki on niin, että 86% kaikista tytöistä on jollain tavalla kokenut tai kohdannut itseensä tai muihin kohdistuvaa häirintää, joten tämä ilmiön yleisyys on hyvin laajaa, mutta se kohdistuu erityisesti näihin vähemmistöihin.

Siihen liittyen, että mitä tämä tarkoittaa sitten sosiaalisen median käytölle liittyen vaikka näiden tyttöjen kohdalla niin kyllä sillä häirinnällä on ollut vaikutuksia siihen tyttöjen itsensä ilmaisemiseen verkossa ja sosiaalisen median alustoilla. Kuinka paljon he käyttävät siellä aikaa ja mitä asioita he haluavat siellä ilmaista ja keskustella. 28% tytöistä, jotka olivat kokeneet häirintää niin he rajoittavat oman mielipiteen ilmaisemista häirinnän vuoksi. Ja tytöt ovat jopa saattaneet lopettaa jonkin sosiaalisen median käytön, missä tätä häirintää on erityisesti ilmaantunut. 14% tytöistä oli lopettanut jonkin sosiaalisen median kanavan. Hyvin useat tytöt myös muuttavat jollain tapaa sen oman tilin turvallisuus- tai yksityisyysasetuksia, jotta häirinnän saisi päätymään.

Tietysti sitten tavallaan yksi kysymys on se, että miten tytöt ilmoittavat tästä häirinnästä ja se on yksi toiminto, jota he sosiaalisessa mediassa hyvin paljon käyttävät, mutta ovat valitettavasti joutuneet myös rajoittamaan sitä omaa toimintaa siellä suojautuakseen häirinnältä.

Toimittaja Stella Hyväkkä: No millaisena uhkana sä sitten näet tällaisen oman somekäyttäjytymisen rajoittamisen sananvapauden toteutumiseksi?

Haastateltava Niina Ratilainen: On tosi tärkeää, että tytöt ja naiset voivat ilmaista itseään vapaasti ihan kaikkialla yhteiskunnassa ja se pätee myös verkkoon, internetiin ja sosiaaliseen mediaan. Kyllä me Planissa ajattelemme niin, että yhteiskunnan koko potentiaalin pitää olla käytössä, jos haluamme tehdä maailmasta paremman ja tasa-arvoisemman kaikille. Jos tytöt ja naiset kokevat, että heidän sananvapauttaan kavennetaan tai heidän pitää pienentää itseään verkossa, niin se on aivan meiltä kaikilta pois siitä paremman maailman rakentamisesta. On uhkana, että menetämme yhteiskunnallisesti paljon hyviä ajatuksia, potentiaalia ja keskustelua, jos tytöt eivät voi osallistua vapaasti ja turvallisesti verkkokeskusteluihin ja joutuvat jollain tavalla käyttämään hirveästi energiaa sen miettimiseen, kuinka he itseään ilmaisevat.

Tutkimuksesta ilmeni myös, että erityisesti häirintää kokevat paljon myös ne tytöt ja naiset, jotka ovat jollain tapaa aktivisteja internetissä ja ilmaisevat vaikkapa poliittista kantaa tai muita yhteiskunnallisia näkemyksiään, niin he kokevat myös aika rajua verkkohäirintää, kiusaamista ja arvostelua siellä. Eli selkeästi myös häirintää kohdistetaan paljon ääntään käyttävien tyttöjen vaientamiseen. Tämä on tietysti hyvin ongelmallista sen suhteen, että miten meillä on ylipäätään tyttöjä ja naisia päättävissä paikoissa ja miten naiset pääsevät esille mielipiteidensä kanssa. Että kyllä tällä on todella laajoja vaikutuksia nimenomaan sananvapauteen ja demokratiaan.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Niinpä, näköjään tällainen tyttöjen suorapuheisuus ärsyttää. Haluaisin palata vielä vähemmistöihin siinä suhteessa, että yhtä lailla hekin ovat joutuneet rajoittamaan

häirinnän takia omaa somekäyttäytymistään. Millaisena riskinä sä näet vähemmistöjen vaikenemisen, jos mietitään julkisen keskustelun moniäänisyyttä?

Haastateltava Niina Ratilainen: Erittäin tärkeää on se, että saataisiin juuri sitä moniäänisyyttä ja erilaisuutta esiin yhteiskunnassa ja se viesti, mikä meillä Planilla on, on että internet pitäisi muuttua sellaiseksi positiiviseksi voimavaraksi, jonka avulla voidaan lisätä ihmisoikeuksia ja sananvapautta eikä suinkaan kaventaa sitä. Että kyllä me näemme, että yleisesti ottaen verkossa on paljon hyviä elementtejä, joilla nimenomaan saadaan tasa-arvoisia osallistumismahdollisuuksia erilaisille ihmisille julkiseen keskusteluun, jotka eivät ehkä muuten lähtisi vaikuttamaan tai keskustelemaan yhteiskunnallisista asioista. Verkkoalustojen pitäisi olla hirveän positiivinen voimavara. Kyllä tämä tilanne, jossa häirintä kohdistuu erityisesti vähemmistöön kuuluviin tyttöihin ja tietysti he sitten joutuvat miettiä sitä omaa ilmaisuaan ja sitä, miten he näyttäytyvät verkossa, niin se on haitallista heille itselleen ja kaikille muillekin, koska kyllähän se niin on, että aina kun tasa-arvo lisääntyy yhteiskunnassa niin se hyödyttää ihan kaikkia, ei ainoastaan vähemmistöjä vaan ihan jokaista, ja sen takia olisi hyvin tärkeää, että saataisiin erilaisten ihmisten kasvoja, ääntä ja mielipiteitä esille.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Mä olen täysin sama mieltä. Puhutaanpa vähän ratkaisuista.

Olet Planin vaikuttamistyön asiantuntija, niin miten sun näkökulmasta sosiaalisen median alustojen pitäisi parantaa esimerkiksi omia raportointimekanismejaan, jotta häirintään puuttumisesta saataisiin tehokkaampaa?

Haastateltava Niina Ratilainen: Ratkaisut ovat tosi tärkeä osa-alue. Ratkaisuna ei ehdottomasti ole se, että tytöt sensuroivat itseään, eikä se, että tyttöjen pitää vähentää tai lopettaa internetin käyttö, vaan ratkaisu on se, että internetistä pitää tulla parempi paikka meille kaikille. Hyvä kun nostit nuo sosiaalisen median yhtiöt esiin, sillä se on juuri se meidän pääkohde, kenen pitää järeästi puuttua tähän tilanteeseen. Kansainvälisessä tutkimuksessa kysyttiin myös tytöiltä itseltään, että kenen pitäisi heidän mielestään kantaa enemmän vastuuta tämän tilanteen muuttamisesta, ja enemmistö katsoi, että sosiaalisten median yhtiöiden tehtävänä on puuttua ja muuttaa internetiä paremmaksi paikaksi. Olemme Planissa tehneet vetoituksen, jonka voi verkkosivuillamme allekirjoittaa kuka tahansa, joka haluaa vaatia sosiaalisen median yhtiöiltä enemmän toimia verkkohäirinnän kitkemiseksi. Tähän vetoomukseen on itse asiassa reagoinut jo kansainvälinen Instagram-yhtiö, joka on lupautunut perustamaan erilaisia verkostoja ja keskustelualustoja sille, miten voidaan poistaa sukupuolittunutta häirintää heidän alustoiltaan. Mutta paljon tarvitaan vielä työtä. Positiivinen löydös tässä meidän tutkimuksessamme on, että tytöt tietävät aika hyvin, miten heidän kuuluisi reagoida tähän häirintään. He tuntevat ilmiantomenetelmät ja osaavat blokata häiriköitä, mutta ongelma tulee siinä, mitä näiden ilmiäntöjen ja blokkauksen jälkeen tapahtuu. Että jos mennään verkkohäirinnän osalta jo vähän vakavampaan puoleen, esimerkiksi vainoamiseen tai ei-toivottuihin yhteydenottoihin, niin tällä hetkellä, jos joku häirikö tulee blokatuksi verkossa, niin hän pystyy hyvin vaivattomasti perustamaan uuden tilin ja jatkamaan. Sosiaalisen median alustoilla ei ole hirveän hyviä ja vaikuttavia keinoja rajata pois sellaista ei-toivottua käyttäytymistä ja häirintää siten, että se poistuisi pysyvästi. Ilmiäntö- ja blokkauksen menetelmien pitäisi johtaa toimenpiteisiin ja niiden pitäisi johtaa toimenpiteisiin nopeasti ja vaikuttavasti. Se on ehdottomasti yksi keino. Toinen keino on, että pitäisi parantaa ylipäättään moderointia sosiaalisissa medioissa ja erityisesti sukupuolittuneen ahdistelun, rasmin ja naisvihan tunnistusta siellä moderoinnissa, jotta näihin sisältöihin päästäisiin puuttumaan.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Hyviä pointteja ja toivottavasti eri sosiaalisen median alustat ottavat näistä koppia. Yhteenvetona voisi sanoa, että verkkohäirintä on laajalti yleistynyt, nimenomaan nuoria naisia koskettava, melko syvälle juurtunut ongelma yhteiskunnassamme. Pahimmillaan verkkohäirintä voi rajoittaa yksilön oikeutta ilmaista vapaasti itseään verkossa ja tuntee olonsa turvallisiksi somessa. Näin lopuksi mua kiinnostaisi vielä tietää, että mitä mä voin tehdä, jos huomaan jonkun joutuvan häirityksi somessa?

Haastateltava Niina Ratilainen: Oikeastaan sama kysymys tuli ilmi noista avoimista vastauksista, mitä kysyimme Suomessa tytöiltä, kuinka he ovat reagoineet verkkohäirintään. Tuli tosi paljon ilmi sitä, kuinka he ovat puolustaneet omaa ystävää tai aivan jotain tuntematonta verkkoahdistuksen kohteeksi joutunutta. Tytöt ovat tehneet aika paljon sitä, että he ovat joko käyneet puolustamassa jossain keskustelualustalla suoraan tai saattaneet pistää yksityisviestiä, jossa he tsemppaavat, tukevat tai auttavat tällaisen raskaan kritiikin tai seksuaalisen ehdottelun kohteeksi joutunutta. Moni tytöistä on pistänyt myös tälle häirikölle viestiä, että miltä se tuntuu ja miten pitäisi saada loppumaan tällainen ei-toivottu häirintä. Mutta sanoisin, että mitä itse voi tehdä, niin voi tukea muita ja puuttua häirintään aina, kun sitä kohtaa. Puuttuminen voi tapahtua tietysti joko osallistumalla keskusteluun tai myös ihan ilmianto- ja blokkauksen menetelmillä, joita on olemassa verkkohäirintään kitkemiseksi. Ylipäätään on kaikkien meidän perheiden ja yhteisöjen asia, että yhteiskunnasta saataisiin poistettua sellaista naisvihamielisyyttä ja sukupuolittuneita asenteita ja normeja. Verkkohäirintä ei kellu missään omassa todellisuudessaan, vaan se liittyy yhteiskuntaan paljon muuten: miten puhumme naisista naisille tai miten nuoriin naisiin kohdistuu erilaisia normeja ja odotuksia. Tällaisissa menetelmissä meillä on yhteinen vastuu.

Toimittaja Stella Hyväkkä: Uskon, että tämä keskustelu avasi monen ymmärrystä verkkohäirintään laajuudesta ja koko ilmiön vakavuudesta. Todella toivon, että tekijät saatetaan vielä vastuuseen. Verkkohäirintään tulee puuttua pikimmiten, jotta sosiaalisesta mediasta saataisiin jokaiselle turvallinen paikka olla ja ilmaista itseään.

Oikein suuri kiitos haastattelusta, lastenoikeusjärjestö Plan International Suomen vaikuttamisiasiantuntija Niina Ratilainen.

Haastateltava Niina Ratilainen: Kiitos sulle paljon!